

BER GRILS

**BLATO,
ZNOJ
I SUZE**

Preveo
Marko Mladenović

■ Laguna ■

Naslov originala

Bear Grylls

MUD, SWEAT AND TEARS

Copyright © Bear Grylls, 2011

Translation copyright © 2015 za srpsko izdanje, LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom
pomažete razvoj projekta odgovornog
korišćenja šumskih resursa širom sveta.

SW-COC-001767

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

Mojoj majci. Hvala ti.

PROLOG

Temperatura vazduha je minus dvadeset stepeni. Migoljim prstima, ali i dalje su ledeni. Stare promrzline ti nikada ne daju da ih zaboraviš. Za to krivim Everest.

„Spreman, druže?“, pita me snimatelj Sajmon s osmehom. Njegova oprema je pripremljena.

Uzvracam smešak. Neobično sam uzbuđen.

Nešto nije baš sasvim kako treba.

Ali ne slušam unutarnji glas.

Vreme je da se radi.

Ekipa mi govori da namreškane severne kanadske Stenovite planine jutros izgledaju veličanstveno. I ne primećujem.

Vreme je da uđem u svoj tajni prostor, u deo sebe koji je usredsređen, jasan, hrabar, precizan. To je deo mene koji najbolje poznajem, ali najslabije posećujem.

Njime volim da se služim retko. Kao sada.

Podno mene nalazi se sto metara strmog snega i leda. Strmo je ali izvodljivo.

Ovakva brza spuštanja izvodio sam bezbroj puta. *Nikada ne budi zadovoljan sobom*, govori glas. Glas je uvek u pravu.

Poslednji dubok udisaj. Gledam u Sajmona. On to čutke prima k znanju.

A ipak smo prevideli nešto suštinski važno. Znam. Ali ništa ne preduzimam.

Skačem.

Odmah me opčinjava brzina. Obično je obožavam. Ovo-ga puta sam zabrinut.

Nikada nisam zabrinut dok nešto radim.

Znam da nešto nije u redu.

Ubrzo se krećem brzinom od preko šezdeset kilometara na sat. Nogama napred niz planinu. Led mi promiče na pukih nekoliko centimetara od glave. Ovo je moj svet.

Dodatno ubrzavam. Približava se rub vrha. Vreme je da se zaustavi pad.

Spretno se okrećem na grudi i zabijam cepin* u sneg. U vazduh pršti oblak bele prašine i leda. Osećam kako naglo usporavam dok iz sve snage drljam cepinom duboko po planini.

Ide kao i uvek. Kao podmazano. Potpuna samouverenost. Jedan od onih retkih trenutaka jasnoće.

Kratko traje. A onda nestaje.

Više se ne mičem.

Svet stoji. A onda – *tras*.

Sajmon i njegove teške drvene saonice, zajedno s kućištem za kameru od čistog metala, naleću mi pravo na levu butinu. On ide preko sedamdeset na sat. Nastaje trenutna eksplozija bola, buke i beline.

Kao da me je udario teretni voz. Bačen sam niz planinu kao lutka.

---

* Planinarski mali pijuk, koji se koristi za hodanje po snežnim i lednim strminama. (Prim. prev.)

Život stoji. Sve osećam i vidim usporeno.

Ipak, u tom deliću sekunde znam samo jedno: da je putanja bila za jedan jedini stepen drugačija, saonice bi me udarile u glavu. Bez ikakve sumnje, to bi mi bila poslednja misao u životu.

Grčim se od bola.

Plačem. To su suze olakšanja.

Povređen sam ali živ.

Vidim helikopter, ali ništa ne čujem. Zatim bolnica. Već sam bio u nekoliko otkako je počela serija *Čovek protiv divljine/Ber Grils: rođen da preživi*. Mrzim ih.

Sve ih vidim dok žmurim.

Onaj prljavi, krvlju umrljani urgentni centar u Vijetnamu, kada sam u prašumi odsekao pola prsta. Tamo nema ljubaznosti kraj bolesničke postelje.

Zatim odron kamenja u Jukonu. Da ne pominjem daleko gori odron stene u Kostariki. Urušavanje rudarskog okna u Montani ili morskog krokodila u Australiji. Ili tigrastu ajkulu od pet metara u Tihom okeanu na koju sam sleteo, odnosno ujed zmije na Borneu.

Nebrojeno puta sam se izvukao za dlaku.

Sve se to muti. Sve je loše.

A ipak je dobro. Živ sam.

Previše je takvih događaja da bih bio kivan. Život treba živeti.

Smešim se.

Sutradan zaboravljam na sudar. Što se mene tiče, to je prošlost. Nesreće se događaju, niko nije bio kriv.

Izvukao sam pouku.

Slušaj glas.

Ostavljam to iza sebe.

„Ej, Saje, dobar sam. Dužan si mi samo jednu pinjokoladu kad odemo odavde. A, da, i poslaću ti račune za evakuaciju, lekara i fizikalnu terapiju.“

On poseže za mojom rukom. Volim ovog čoveka.

Svašta smo zajedno preturili preko glave.

Gledam u pod: vidim svoje iscepane ski-pantalone, krvavu jaknu, razbijenu mini-kameru i slomljene alpinističke naočare.

Pitam se: kada je ovo ludilo postalo moj svet?

PRVI DEO

„Mladi ne znaju dovoljno da bi bili oprezni, te stoga pokušavaju ono nemoguće – i ostvaruju to, iz pokolenja u pokolenje.“

Perl S. Bak

POGLAVLJE 1

Volter Smajls, moj pradeda, znao je vrlo dobro šta mu je životni san. Dok je udisao svež slani vazduh severne irske obale, koju je toliko voleo, netremice je gledao preko udaljenih Koplandskih ostrva okruga Daun. Zakleo se da će se jednog dana vratiti da živi baš tu, na rtu Portavo, u divljoj, vetrovitoj uvali.

Sanjao je da se obogati, oženi pravom ljubavlju i podigne kuću za svoju nevestu baš u toj udolinici što gleda na uzbudljivu irsku obalu. San će mu odrediti, i naposljetku prekratiti život.

Volter je poticao iz jake loze prirodno poletnih, odlučnih ljudi: nisu bili ni važni niti su pripadali visokom društvu; bili su ozbiljni, posvećeni porodici i prodorni. Njegov deda je bio Samjuel Smajls, koji je 1859. napisao izvornu „motivacionu“ knjigu, pod naslovom *Samopomoć*. Bilo je to značajno delo i trenutni bestseler koji je, kada se pojavio, po prodaji nadmašio čak i *O poreklu vrsta* Čarlsa Darvina.

Samjuelova knjiga *Samopomoć* ujedno je i jasno predočila opšte priznatu istinu da su marljivost i istrajnost ključ za lični napredak. U to vreme u viktorijanskom društvu, gde je jedan Englez mogao osvojiti čitav svet ako ima preduzimljivosti da nešto postigne, njegova knjiga *Samopomoć* pogodila je u žicu. Postala je osnovni viktorijanski praktični vodič, koji je običnim ljudima omogućavao da streme najvećim dostignućima. A u suštini govorila je da plemenitost nije pravo po rođenju, već da je određuju naši postupci. Otkrivala je proste ali neizrečene tajne o životu ispunjenom sadržajem i značenjem, i određivala džentlmena u odnosu na ličnost, a ne po boji krvi.

Bogatstvo i društveni položaj nemaju nužno veze s pravim odlikama jednog džentlmena.

Siromašan čovek bogat duhom po svemu je bolji od bogatog čoveka siromašnog duhom.

Da pozajmimo reči Svetog apostola Pavla, prvi su „kao oni koji ništa nemaju a sve imaju“, * dok drugi, iako imaju sve, nemaju ništa.

Istinski siromašni samo su siromašni duhom. Onaj ko je izgubio sve, ali sačuvao hrabrost, bodrost, nadu, vrlinu i samopoštovanje, i dalje je bogat.

To su bile revolucionarne reči za viktorijansku Englesku, aristokratsku i opterećenu staležima. Kako bi dodatno naglasio ono što želi da kaže (i usput bez sumnje žacnuo pokoji nasledni aristokratski ego), Samjuel je ponovo izneo stav da je biti džentlmen nešto što se mora zaraditi: „Ne postoji besplatna karta do veličine.“

---

* Novi zavet, Korinćanima poslanica druga, glava 6, stih 10; prevod Vuk Karadžić, Beograd, Britansko i inostrano biblijsko društvo, 1952, str. 172. (Prim. prev.)

Samjuel Smajls završava svoju knjigu sledećom dirljivom pričom o generalu džentlmenu:

Džentlmena odlikuje požrtvovanje i davanje prednosti drugima u svakodnevnom sitnim događajima u životu... možemo navesti anegdotu o plemenitom ser Ralfu Aberkrombiju, za koga se priča da su mu, kako bi mu ublažili bol kada je smrtno ranjen u bici kod Abukira, pod glavu stavili ćebe nekog vojnika, koje mu je donelo znatno olakšanje.

Upitao je o čemu je reč.

„To je obično vojničko ćebe“, stigao je odgovor.

„Čije je?“, upitao je malko se podigavši.

„Jednog vojnika.“

„Zanima me kako se zove čovek čije je ovo ćebe.“

„Dankan Roj, iz Četrdeset druge, ser Ralfe.“

„Onda se pobrinite da Dankan Roj još noćas dobije svoje ćebe.“

Čak ni da bi olakšao sebi samrtničke muke, general nije hteo da liši redova njegovog ćebeta na jednu noć.

Kako je Samjuel napisao: „Istinska hrabrost i blagost idu ruku podruku.“

U takvoj je porodici, s takvim uverenjima i nasleđem moj pradeda Volter odrastao i usudio se da sanja.

POGLAVLJE 2

U Prvom svetskom ratu pradede Volter je tražio borbu gde god i kad god je mogao. Bio je primećen kao jedan od onih „retkih oficira koji u borbi nalaze potpunog oduška“.

Stekao je pilotsku dozvolu ali, shvativši da je borba u vazduhu malo verovatna usled nedostatka avionâ, premeštio se kao potporučnik u oklopnu diviziju Kraljevske ratne mornarice, jednu ranu jedinicu specijalnih snaga koju je osnovao Vinston Čerčil.

Za razliku od britanskih oficira na Zapadnom frontu, koji su mesecima bili zatočeni u rovovima, on se kretao po mnogim glavnim ratištima – i bio je u svom elementu. Čak je i Volterov pretpostavljeni u jednom zvaničnom izveštaju primetio: „Veselo prihvatanje opasnosti i mukâ krajnje je izuzetno kod poručnika Smajlsa.“

Zatim je privremeno premešten u rusku carsku vojsku da se bori s Turcima na Kavkaskom frontu. Tu je Volter ubrzo unapređen: 1915. u poručnika, 1917. u komandira-poručnika i 1918. u komandira. Za to vreme dobio je mnoga odlikovanja: Orden za vojne zasluge (1916), lentu (1917) i

„pohvalu u vojnom izveštaju“ (1919), zajedno s ruskim i rumunskih odlikovanjima.

U pohvali za njegov prvi Orden za vojne zasluge pisalo je: „Ranjen je 28. novembra 1916. u Dobrudži. Po izlasku iz bolnice dobrovoljno se javio da predvodi vazduhoplovnu eskadrilu na specijalnoj dužnosti u okolini Braile, a njegova hrabrost tom prigodom bila je presudni činilac uspeha.“

Jednom prilikom, kada je bio u bici u lakom oklopnom vozilu, dvaput je izlazio da ga pokrene pod žestokom vatrom. Kada ga je pogodio metak, otkotrljao se u jarak i čitavog dana nastavio da se bori. Uprkos tome što je ranjen, Volter se u roku od dvadeset četiri sata ponovo priključio svojoj jedinici, željan borbe. Čim se malo oporavio, opet je poveo svoja vozila u borbu. Volter se pokazivao i kao nepromišljeno posvećen i kao nezadrživo smeo.

U jednom odlomku iz *Ruskog žurnala* iz 1917. pisalo je da je Volter „neizmerno hrabar oficir i divan čovek“. A komandant ruske vojske pisao je Volterovom pretpostavljenom: „Izrazita hrabrost i neograničena plemenitost komandir-poručnika Smajlsa ispisale su jednu lepu stranicu u britanskim vojnim analima, što mi daje priliku da za njega zatražim odlikovanje najvišeg reda, naime Orden Svetog Đorđa četvrte klase.“ U to vreme to je najveće priznanje za junaštvo koje su Rusi dodeljivali oficirima bez obzira na čin.

Da budem iskren, odrastao sam s predstavom da je moj pradedo možda bio pomalo uštogljen ili ozbiljan jer je nosio ime Volter. A onda saznajem, posle malo kopanja, da je zapravo bio neobuzdan, rođeni vođa i natprirodno hrabar. Strašno mi se dopada i to što je, na svim porodičnim portretima koje sam video, Volter pljunuti Džesi, moj najstariji sin. To mi uvek izmami osmeh. Volter je bio veliki čovek i uzor. Njegove medalje su i dan-danas na zidu u našoj kući, a ja nikada nisam sasvim shvatio koliko je bio hrabar.

Posle rata Volter se vratio u Indiju, gde je pre toga radio. Pamtili su ga kao poslodavca koji se „slobodno meša s domorocima zaposlenim na njegovim plantažama čaja i pokazuje snažnu brigu za muke 'nižih kasta'“. Godine 1930. proizveden je u viteza i postao ser Volter Smajls.

Na jednom brodu koji se vraćao iz Indije za Englesku Volter je upoznao Margaret, svoju buduću ženu. Margaret je bila vrlo samostalna sredovečna žena: ozbiljno je igrala bridž i polo, bila je lepa i naprasita, i nije podnosila buda-
le. Poslednje što je očekivala kada je sela da odigra partiju karata uz džin-tonik na palubi putničkog broda bilo je da će se zaljubiti. Ali tako je upoznala Voltera, i takva je neretko ljubav. Dolazi neočekivano i može da ti promeni život.

Volter i Margaret su se venčali ubrzo po povratku i, uprkos njenim „poodmaklim“ godinama, ona je odmah ostala trudna – što ju je posve zgrozilo. Jednostavno nije „u redu“ da se dama zašla u četrdesete porađa, ili je bar tako mislila, i učinila je sve što može da pobaci.

Moja baba, Petsi (koja je bila to nerođeno dete), priseća se kako je njena majka „odmah izašla i uradila tri najgore stvari koje možeš da uradiš kad si u drugom stanju. Izvela je konja i besomučno ga jahala, pa popila pola boce džina, a potom satima ležala u kadi punoj vrele vode.“

Naum je omanuo (hvala bogu) i u aprilu 1921. rodila se Patriša (ili Petsi), jedino Volterovo i Margaretino dete.

Po povratku iz Indije u Severnu Irsku, Volter je konačno ostvario svoj san. Sagradio je Margaret kuću na istom onom rtu u okrugu Daun gde je stajao onoliko godina pre toga.

S diplomatskom naravi i oštrim umom, potom je ušao u svet politike, da bi konačno osvojio severnoirsko poslaničko mesto za Severni Daun u Alsteru, gde je savesno služio.

Ali u subotu, 30. januara 1953, sve će se to promeniti. Volter se nadao da će se iz parlamenta u Londonu avionom vratiti kući, u Alster. Ali te noći spremala se oluja, koja će doneti nevreme kakvo Britanija nije doživela više od deset godina. Njegov let je uredno otkazan pa je, umesto toga, rezervisao mesto na noćnom vozu za Stranrar.

Sutradan, dok se oluja preteći podizala, Volter se ukrcao na trajekt za prevoz automobila *Princeza Viktorija*, za Larn u Severnoj Irskoj. Putnici su uveravani da je brod kadar za plovidbu. Vreme je bilo novac, i trajekt je uredno isplovio iz luke.

Ono što se te noći dogodilo ostavilo je posledice na gradove Larn i Stranrar do današnjih dana. Nesreće koje se mogu izbeći – gde čovek budalasto izaziva prirodu i gubi – umeju to da učine ljudima.

Primiti k znanju: voditi računa.

POGLAVLJE 3

Volterova i Margaretina kuća na obalama Donadija bila je poznata jednostavno kao Rt Portavo.

Iz kuće sagrađene s ljubavlju pucao je vidik na obalu, gde se po vedrom danu moglo gledati preko udaljenih ostrva i ka pučini.

Bilo je to, a i dalje je, čarobno mesto.

Ali ne i te noći.

Ukrcavši se na trajekt, Volter je posmatrao kako škotska obala polako iščezava dok čelični brod ravnog korita klizi u čeljusti predstojeće bure. Kako se vreme dodatno pogoršavalo, more je bilo sve nemirnije, dok se, na samo nekoliko kilometara od svog odredišta u Severnoj Irskoj, *Princeza Viktorija* nije obrela usred jedne od najbešnijih oluja koje je Irsko more ikada videlo.

Trajekt se u početku održavao na vodi, ali ispostaviće se da su kobna bila oslabljena vrata na krmi.

Počela su da propuštaju vodu. Kako je morska voda kuljala unutra a talasi počeli da se prelivaju preko boka, brod je polako gubio sposobnost upravljanja i napredovanja.

I kaljuža* se mučila da se izbori s poteškoćama. Krmena vrata koja propuštaju i nemogućnost da se izbaci suvišna voda ubitačna su kombinacija u svakoj oluji.

Ubrzo, kako su je talasi i naleti vetra ljuljali postrance, *Princeza Viktorija* je počela da se zanosi i naginje pod težinom vode koja je prodirala. Kapetan je naredio da se spuste čamci za spasavanje.

Jedan preživeli je ispričao visokom sudu u Alsteru da se Volter čuo kako izdaje uputstva: „Nastavite da delite prsluke za spasavanje ženama i deci.“

Nadglasavajući hućanje vetra i oluje, kapetan i posada su uvodili prestravljene putnike u čamce za spasavanje.

Niko nije mogao znati da žene i decu spuštaju u smrt.

Kada su čamci za spasavanje porinuti, putnici su bili zarobljeni u „mrtvačkoj zoni“ između korita čeličnog trajekta i zapenjenih nadolazećih talasa koji se lome.

Po žestokom vetru i kiši bilo je pogubno biti zatočen na takvom mestu.

Čamci za spasavanje su se zanosili, a potom neprekidno ljuljali pod silovitošću talasa koji se lome. Nisu mogli da se sklone od te strane trajekta. Posada je nemoćno pokušavala da se izbori s razjarenim vetrom i talasima dok se, na kraju, jedan po jedan, nisu prevrnuli gotovo svi čamci za spasavanje.

Sada će vreme za preživljavanje u ledenom Irskom moru u januaru biti svedeno na minute.

Oluja je pobeđivala, te se povećala i brzina kojom su talasi počeli da savladavaju brod. Trajekt je vodio izgublenu bitku protiv sila prirode; a to su znali i kapetan i Volter. Čamac za spasavanje iz Donadija *Ser Samjuel Keli*, otisnuo se na besno more oko 1.40 po podne u subotu, i uspeo da stigne do onesposobljenog trajekta.

---

* Deo broda na samom dnu, odmah ispod kobilice, gde se skuplja procurela voda. (Prim. prev.)

Boreći se sa izuzetno snažnim talasima i vetrom, pošlo im je za rukom da spasu samo trideset troje od sto šezdeset pet putnika.

Kao nekadašnji pilot u Prvom svetskom ratu, Volter je više voleo da leti nego da putuje morem. Kad god je bio u dakoti* i leteo u Severnu Irsku, uvek je tražio da sedi napred i šalio se da želi prvi da umre ako se avion sruši.

Gorka je ironija što ga nije ubio avion, nego more.

Učinio je sve što je mogao da pomogne; iscrpeo je sve mogućnosti. Čamaca za spasavanje više nije bilo. Volter se mirno vratio u svoju kabinu da sačeka – da sačeka da mu more zada završni udarac.

Nije čekao dugo, ali to mora da je ličilo na večnost. Staklo na okruglom prozorčetu u Volterovoj kabini sigurno se rasprslo na hiljadu komadića kada je popustilo pod nemilosrdnim pritiskom vode.

Pradedu Voltera, kapetana *Princeze Viktorije* i sto dvadeset devet članova posade i putnika ubrzo je progutao mrak. Nestali su.

Bili su na pukih nekoliko kilometara od alsterske obale, maltene toliko blizu da se mogla videti Volterova i Margaretina kuća na rtu Portavo.

Stojeći na izbočenom prozoru u dnevnom boravku i posmatrajući kako baklje obalske straže obasjavaju nebo i pozivaju posadu čamca za spasavanje iz Donadija na borbene položaje, Margaret i njena porodica mogli su samo zabrinuto da čekaju, i da se mole.

Njihove molitve nisu uslišene.

---

* Vrsta aviona. (Prim. prev.)

POGLAVLJE 4

Čamac za spasavanje iz Donadija opet je isplovio u nedelju u sedam ujutru, u sablasnom zatišju posle oluje – našli su rasejane delove olupine i izvukli leševe jedanaest muškaraca, jedne žene i jednog deteta.

Nije pronađena živa ni jedna jedina duša, a sva ostala tela nestala su u moru.

Istog tog dana, iako je bila u šoku, Margaret je morala da obavi jeziv posao, da identifikuje tela na pristaništu luke u Donadiju.

Telo njenog voljenog nikada nije pronađeno.

Margaret se nikada nije oporavila i umrla je od očajanja nakon godinu dana.

Na spomen-službi u parohijskoj crkvi u Bangoru, kojoj je prisustvovalo više od hiljadu ljudi, biskup Dauna je rekao da je Volter Smajls umro kao što je i živeo: „kao dobar, hrabar, nesebičan čovek koji je živeo u skladu s onom zapovešću 'Ne gledajte svaki za svoje, nego i za drugih.'“*

---

* Novi zavet, Filibljanima poslanica Svetog apostola Pavla, glava 2, stih 4; prevod Vuk Karadžić, Beograd, Britansko i inostrano biblijsko društvo, 1952, str. 186. (Prim. prev.)

Bezmalo sto godina pre toga, Samjuel Smajls je na isti dan napisao završne stranice svoje knjige *Samopomoć*. U njoj se nalazila i ova dirljiva priča o junaštvu, kao primer koji viktorijanski Englez treba da sledi. Kada je u pitanju sudbina pradede Voltera, bila je krajnje potresna.

Parobrod je plovio duž afričke obale s četiristo sedamdeset dva muškarca i sto šezdeset šestero žena i dece.

Posadu su uglavnom sačinjavali regruti koji su tek kratko bili u službi.

U dva sata ujutru, dok su svi spavali ispod palube, brod je silovito udario u skrivenu hrid, koja mu je probila dno; i odmah se osetilo da će potonuti.

Vojnici su dobošem pozvani na borbene položaje na gornjoj palubi, i posada se okupila kao za smotru.

Svima je rečeno „da spasavaju žene i decu“; donosili su odozdo bespomoćna stvorenja, mahom naga, i čutke ih smeštali u čamce.

Kada su svi čamci spuštteni s boka broda, zapovednik je nepromišljeno viknuo: „Svi oni koji umeju da plivaju, neka skoče u vodu i krenu ka čamcima.“

Ali je kapetan Rajt iz 91. pešadijskog puka rekao: „Ne! Ako to uradite, čamci sa ženama će se napuniti vodom.“ I tako su ti hrabri ljudi stajali nepomični. Nije klonulo nijedno srce; niko nije ustuknuo od dužnosti.

„Niko da progundā, niko da zakuka“, rekao je kapetan Rajt, jedan od preživelih, „dok brod nije konačno zaronio.“

Brod je potonuo, a s njim i ta junačka družina, ispalivši plotun radosti dok su tonuli ispod talasa.

Slava i čast plemenitima i hrabrima!

Primeri takvih ljudi nikada ne umiru – besmrtni su, kao i uspomene na njih.

Kao mladić, Volter je nesumnjivo čitao i znao tu priču iz dedine knjige.

Krajnje potresno.

Primeri takvih ljudi zaista nikada ne umiru – besmrtni su, kao i uspomene na njih.

POGLAVLJE 5

Kada je *Princeza Viktorija* potonula, Petsi, Margaretina ćerka a moja baba, bila je u najboljim godinama. Mediji su se obrušili na tragediju s reportažama punim junaštva i žrtvovanja.

Naslovi su nekako otupeli Petsin bol. Na određeno vreme.

U nastupu medijskog ludila izazvanog žalošću, Petsi se obrela kao pobednik na dodatnim izborima kako bi preuzela očevo alstersko poslaničko mesto u parlamentu.

Čarobna, prelepa ćerka preuzima političko mesto svog oca junaka. Bio je to scenario za film.

Ali život nije filmska traka, pa su vestminsterske čari strahovito koštale najmlađu poslanicu svih vremena iz Severne Irske.

Petsi je već bila u braku s mojim dedom, Nevilom Fordom: blagim divom od čoveka, i jednim od sedmoro braće i sestara.

Nevilov otac je bio kanonik katedrale u Jorku i direktor škole *Harou*. Njegov brat Ričard, mlado sportsko čudo, umro je iznenada i neočekivano dan pre svog šesnaestog

rođendana dok je bio učenik na Itonu; Kristofer, još jedan Nevilov brat, tragično je poginuo u Anciju u Drugom svet-skom ratu.

Ali Nevil je preživeo, i blistao.

Izabran za najzgodnijeg muškarca na Oksfordu, bio je blagosloven ne samo izgledom, već i čudesnim sportskim okom. Igrao je vrhunski prvoligaški kriket a novine su ga slavile kao golemog „udarača šestica“*, gde su ininzi** odgovarali njegovom stasu od metar i devedeset.*** Ali srce je htelo da se oženi Petsi, koja je bila ljubav njegovog života.

Sa svojom nevestom živeo je u češirskoj unutrašnjosti, zadovoljan da zadovoljniji ne može biti. Prihvatio je posao u preduzeću *Vigins tip*, koje se bavilo proizvodnjom hartije, pa su on i Petsi na selu počeli da podižu malu porodicu.

Međutim, Nevila je zabrinjavala odluka da Petsi tako javno krene očevim stopama. Znao je da će im to potpuno promeniti život. Ipak je pristao.

Njegovu mladu ženu opile su čari Vestminstera, a vest-minsterski hodnici bili su isto tako opijeni vedrom i ljupkom Petsi.

Nevil je strpljivo čekao u njihovom domu u Češiru. Uzalud.

Petsi se ubrzo spetljala s jednim poslanikom. Dotični poslanik se zakleo da će ostaviti ženu ukoliko Petsi ostavi Nevila. Bilo je to otrcano, prazno obećanje. Ali pipci moći čvrsto su držali mladu Petsi. Odlučila je da ostavi Nevila.

Zbog te odluke žaliće do kraja života.

Razume se, dotični poslanik uopšte nije napustio ženu. No Petsi je već popalila mostove za sobom, a život uvek ide dalje.

---

* Kada udarač udari loptu a ona ode van granica terena, njegov tim dobija šest bodova. (Prim. prev.)

** Deonica u igri; svaka partija se sastoji od jednog ili dva ininga po ekipi. (Prim. prev.)

*** To jest, šest stopa i tri inča. (Prim. prev.)

Bilo je prekasno da se preduprede posledice koje će zadesiti našu porodicu; a za Nevilove i Petsine dve mlade ćerke (moju majku, Sali, i njenu sestru, Meri-Rouz) svet se okretao naopačke.

Nevila je obuzela strašna tuga.

Petsi se ubrzo udvarao jedan novi političar, Najdžel Fišer, za koga se ovoga puta i udala. Ali od ranih dana njihovog braka Najdžel je bio neveran.

Ipak je ostala s njim i podnosila to breme s pogrešnim uverenjem da je to odnekud Bog kažnjava što je ostavila Nevila, jedinog muškarca koji ju je ikada istinski voleo.

Petsi je podigla Sali i Meri-Rouz i postigla mnogo šta u životu, uključujući i to što je osnovala jednu od najuspešnijih dobrotvornih organizacija u Severnoj Irskoj – Ženski trust za brigu, koja i dan-danas pomaže zajednicama da se spoje pomoću muzike i umetnosti, pa čak i penjanja. (Penjanje je oduvek bilo u porodičnoj krvi!)

Baka Petsi je posedovala onu veliku snagu ličnosti koju su njen otac i deda oduvek ispoljavali, i mnogi su je voleli. Ali nikada je uistinu nije napustilo kajanje iz mladosti.

Kada se rodila Lara, moja sestra, napisala joj je vrlo potresno ali prelepo pismo o životu, koje se završavalo ovako:

Uživaj u trenucima čiste sreće kao u kakvom dragom kame-
nu – oni nastupaju neočekivano i s opojnim ushićenjem.

Ali biće, naravno, i trenutaka kada je sve crno – možda će te povrediti ili razočarati neko koga mnogo voliš pa će se možda činiti da je sve preteško ili krajnje besmisleno. Ali zapamti, zauvek, da sve prolazi i ništa ne ostaje isto... i da svaki dan nosi jedan novi početak, i da ništa, koliko god strašno bilo, nikada nije potpuno beznađežno.

Dobrota je jedna od najvažnijih stvari u životu i može da znači izuzetno mnogo. Pokušaj da nikada ne povređuješ

one koje voliš. Svi mi grešimo, katkada strašno, ali pokušaj da nikoga ne povrediš iz vlastite sebičnosti.

Trudi se da uvek misliš o budućnosti, a ne o prošlosti, ali nikada ne pokušavaj da isključiš prošlost, pošto je ona deo tebe i napravila te je takvom kakva si. Ali pokušaj, oh, pokušaj, da ponešto naučiš iz nje.

Tek u završnim godinama njenog života Nevil i Petsi su se gotovo „ponovo spojili“.

Nevil je sada živeo na ostrvu Vajt, nekoliko stotina metara od kuće u kojoj sam odrastao kao tinejdžer, a Petsi će u starosti tamo provoditi duga leta i živeti s nama.

Njih dvoje će zajedno ići u šetnje i sedeti na klupi što gleda na more. Ali uprkos njenoj toplini i nežnosti prema njemu, Nevilu će uvek biti teško da je ponovo pusti blizu.

Kada ju je izgubio, Nevil je trpeo pedeset godina bola, a takav bol je teško zanemariti. Kao mladić, često sam je gledao kako prstima klizi u njegovu ogromnu šaku, i bio je to divan prizor.

Od njih sam izvukao dve vrlo upečatljive pouke: trava nije uvek zelenija negde drugde i za pravu ljubav vredi se boriti.

POGLAVLJE 6

Dok sam bio mali, svi školski raspusti provodili su se na rtu Portavo, u Donadiju, na obali Severne Irske – u istoj kući u kojoj je živeo moj pradedo Volter, i tako blizu mestu gde je na kraju umro.

Obožavao sam tu kuću.

Svaki njen kutak bio je prožet vazduhom s mora i mirisom slane vode. Slavine su škripale kada ih okrećeš a kreveti bili tako stari i visoki da sam u svoj mogao da legnem samo ako se najpre popnem na ram.

Sećam se mirisa starog vanbrodskog motora *Jamaha* u našem prastarom drvenom čamcu, koji je otac snosio do obale kad nas je vodio na more tokom lepih dana. Sećam se šetnji kroz šume s divljim zumbulima u punom cvatu. Naročito sam voleo da se krijem i trčim između drveća, da nagovaram oca da pokuša da me pronađe.

Sećam se da me je starija sestra Lara gurnula niz kolski prilaz na skejtbordu i da sam udario u ogradu; ili kako baka Petsi i ja ležimo u postelji jedno pored drugog, oboje bolesni od boginja, izdvojeni u šupi kako ne bismo zarazili ostale.

Sećam se kako sam plivao u hladnom moru i svakog dana jeo kuvana jaja za doručak.

U suštini, tu sam otkrio svoju ljubav prema moru i divljini. Ali tada to nisam znao.

Nasuprot tome, polugodišta su se provodila u Londonu, gde je otac radio kao političar. (Bila je čudna, ili ne baš tako čudna, ironija što se moja majka udala za budućeg poslanika nakon što je, odrastajući uz majku Petsi, iz prve ruke spoznala opasnu moć politike.)

Kada su se moji roditelji venčali, tata se bavio uvozom vina, pošto je napustio Kraljevske mornaričke komandose, gde je tri godine služio kao oficir. Zatim je vodio mali vinski bar u Londonu, da bi na kraju učestvovao na izborima za lokalnog odbornika, a potom i postao poslanik grada Čertsija, odmah južno od Londona.

Što je još važnije, otac je, pre svega, bio dobar čovek: blag, nežan, zabavan, veran i opšte omiljen. Ali, dok sam odrastao, sećam se da je vreme koje smo provodili u Londonu za mene bilo prilično samotno.

Tata je radio vrlo prilježno, i to često do kasno u noć, a mama je radila s njim kao njegova pomoćnica. Bilo mi je teško pošto mi je nedostajalo vreme koje bismo provodili zajedno kao porodica – u miru i bez žurbe.

Kada se osvrnem, žudeo sam za malo mira s roditeljima. I verovatno sam se zato tako rđavo vladao u školi.

Sećam se da sam jednom ugrizao nekog dečaka tako snažno da mu je pošla krv, a onda posmatrao kako nastavnici zovu oca telefonom i govore mu da ne znaju šta da rade sa mnom. Otac im je odgovorio da on zna, i smesta došao u školu.

Postavio je stolicu na sredinu fiskulturne sale i, dok su sva deca sedela na podu oko njega skrštenih nogu, mlatio me je dok mi zadnjica nije pomodrela.

Sutradan sam pustio majčinu ruku u jednoj prometnoj londonskoj ulici i pobegao, samo da bi me posle nekoliko sati privela policija. Valjda sam tražio pažnju.

Majka je većito morala da me zaključava u sobu zato što sam pravio nevolje, ali onda bi se zabrinula da će mi ponestati kiseonika, pa je dovela stolara da u vratima izbuši rupe za vazduh.

Kažu da se u nuždi čovek svačega doseti, pa sam ubrzo smislio kako da savijenom vešalicom skinem rezu kroz rupe za vazduh i pobegnem. Bio je to moj prvi izlet u svet prilagođavanja i improvizovanja, i te veštine su mi dobro služile tokom godina.

U isto vreme, u meni se razvijala i ljubav prema fizičkom. Mama me je svake nedelje vodila u jednu malu fiskulturnu salu za mlade gimnastičare, kojom je upravljao nezaboravni gospodin Sterdžes.

Časovi su se održavali u prašnjavoj staroj garaži za dva automobila iza jedne stambene zgrade u Vestminsteru.

Gospodin Sterdžes je vodio časove s gvozdenom disciplinom nekadašnjeg vojnika. Svako od nas imao je svoje mesto na podu, koje je označavalo gde treba da kruto stojimo u stavu mirno i čekamo sledeći zadatak. Terao nas je do krajnjih granica. Bilo je to kao da je gospodin Sterdžes zaboravljao da imamo tek šest godina – ali kao klinici, obožavali smo to.

Osećali smo se kao da smo posebni.

Stali bismo u redove ispod jedne metalne šipke, oko dva metra iznad zemlje, a onda jedan po jedan govorili: „Gore, molim, gospodine Sterdžese“, a on nas je podizao i ostavljao da visimo, pa nastavljao po redu.